

Список літератури

1. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке.— М.: 1978.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник для студентів вищих навчальних закладів освіти.— Київ, 1999.
3. Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / Сост. А. А. Леонтьев.— М.: 1991.
4. О.Ветохов. Психологічні умови успішного формування знань, навичок і вмінь у процесі навчання іноземної мови. // Іноземні мови в навчальних закладах.— 2003.— № 4.

Данная статья посвящена сущности и закономерностям формирования тех психологических особенностей, которые присущи для овладения аспектов изучаемого языка и видов речевой деятельности этого языка.

The article is devoted to the essence and appropriateness of forming those psychological peculiarities to master the characteristic aspects and speech operation forms of the language studied.

УДК.378.147

І.О. Головка, викл., В.О. Гребенюк, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Важливість урахування психології пізнавальних процесів під час навчання іноземних мов

Стаття доводить залежність результативності навчання іноземних мов від урахування викладачем психологічної сутності і закономірностей пізнавальних процесів.

артикуляційний апарат, мовленнєва діяльність, слуховий аналізатор, кінестетичні відчуття, усвідомлення, довготривала пам'ять, мислення, уявлення, мовлення

Результативність навчання студентів іноземних мов великою мірою залежить від урахування викладачем психологічної сутності і закономірностей пізнавальних процесів. Як зазначає кандидат психологічних наук О.Ветохов опанування іноземної мови починається із відчуттів, тобто процесу відображення у свідомості людини окремих властивостей предметів та явищ, які безпосередньо впливають на його органи відчуттів. Стосовно вивчення іноземної мови йдеться про розміри, форму, колір і яскравість літер; висоту, гучність, тембр, наголоси, паузи, ритм, темп звуків мовлення (артикуляційного апарату). Відображення у свідомості цих властивостей мови і мовлення дозволяє людині правильно орієнтуватися у мовленнєвій діяльності. Органи відчуттів перетворюють специфічну енергію збудників на енергію нервових (фізіологічних) процесів. Чіткість відчуття елементів іншомовного мовлення забезпечуються їх багаторазовим використанням у житті. Тому у процесі навчання іноземних мов важливо регулярно тренувати органи слуху, мовлення і руки студентів шляхом аудіювання, говоріння, читання і письма. Слід мати на увазі два положення:

— за відсутності систематичного аудіювання іншомовного мовлення не розвивається так званий мовленнєвий слух, тобто здатність слухового аналізатора реагувати на акустичні особливості мовлення. Без цього якісне сприйняття неможливе. Тому необхідно якнайраніше і якнайбільше слухати адаптоване мовлення;

— будь-який вид мовлення тісно пов'язаний із функціонуванням артикуляційного апарату. Воно буде успішним за умови достатньої сформованості кінестетичних

відчуттів, що супроводжують роботу органів мовлення. Цьому сприяють систематичне читання вголос і мовчки, говоріння мовою, яка вивчається.

О.Ветохов наголошує, що відчуття розвиватимуться успішніше, якщо передбачити спеціальні вправи для розвитку здатності органів відчуттів студентів, розрізнявати відповідні якості тих звуків, букв, які сприймаються, особливостей кінестетичних (рухливих) відчуттів, які виникають під час вимови звуків і написання літер. Кожна вправа має бути пов'язана із виявленням певної фонетичної, графічної чи кінестетичної особливості, яка сприятиме розвитку здатності студентів диференціювати схожі звуки.

Незважаючи на виняткову важливість, відчуття забезпечують лише сприйняття відповідної інформації. Для її усвідомлення (розуміння) вони є лише основою відображення у свідомості людини діючих предметів та явищ у цілому. Сприйняття виконує винятково важливу роль, забезпечуючи розуміння змісту аудіюваного мовлення. Сутність механізму сприйняття звука, букви чи слова полягає в тому, що сприйнятий закодований сигнал звука, букви, слова накладається у свідомості людини на збережений у довготривалій пам'яті зашифрований еталонний (засвоєний) звуковий образ і значення того самого звука, букви, слова, а також на закодований кінестетичний образ, що виникає під час внутрішнього чи зовнішнього промовляння звука, букви чи слова. За умови збігу вказаних сигналів на виході відповідної структури мозку утворюється закодований сигнал, наявність якого супроводжується усвідомленням (впізнаванням) сприйнятого звука, букви, слова. Така складна система виключає можливість усвідомленого сприйняття великої кількості різноманітних сигналів, не пов'язаних із конкретним мовленням. Отже, для успішного сприйняття акустичних та графічних сигналів необхідно:

- підготувати органи відчуттів (особливо слуху) до реалізації відчуття за різних умов звучання чи графічного оформлення мовлення;
- натренувати артикуляційний апарат, щоб підготувати до функціонування у будь-якому темпі надходження усного чи письмового мовлення (в іншому разі кінестетичні образи відповідних звуків, букв і слів не встигатимуть, чи будуть відсутні, не накладуться у мозку на їхні акустичні чи графічні образи, а також на їхні значення, внаслідок чого усвідомлення слів не відбудеться);
- попередньо засвоїти смисл (значення) відповідних слів, їхній акустичний чи графічний образ. Останнє досить важливе, оскільки враховуючи особливості будови та функціонування мозку, будь-яке сприйняття обов'язково супроводжується артикуляцією мовленнєвого апарату, тобто промовлянням відповідних слів. Людина проговорює усе, що сприймає; введення ж до дії артикуляційного апарату відбувається закодованим акустичним образом слова, що зберігається в пам'яті і видобувається у процесі сприйняття, мислення тощо. Наявність і видобування із пам'яті закодованого значення відповідного слова забезпечить його усвідомлення. Тому так важливо завчасно увести до довготривалої пам'яті звукові образи вивчених слів. Для цього необхідно регулярно слухати магнітофонні записи виучуваних і раніше засвоєних слів, словосполучень, фраз і текстів.

Винятково важливу роль у процесі вивчення іноземних мов відіграє пам'ять. Тому, хто опановує мову, треба обов'язково запам'ятовувати велику кількість слів, словосполучень, речень, граматичних позицій і правил. Так, обов'язкова для реалізації усіх видів іншомовної мовленнєвої діяльності артикуляція органів мовлення залежить від наявності в пам'яті людини акустичних образів слів, які забезпечують початок артикуляції і її правильну роботу. Тому викладачеві слід звертати особливу увагу на процес запам'ятовування студентами акустичних і моторнографічних образів слів. Важливо якнайбільше слухати і відтворювати (усно і письмово) виучувані слова, фрази, речення.

Рівень і характер розвитку пам'яті значною мірою залежить від віку тих, кого навчають. У студентському віці психіка зазнає таких глибоких змін: прискорене подорослішання, швидкий розвиток інтелектуальних якостей, здатності до самоаналізу, самооцінки, аналізу життя і поведінки людей, актуалізація життєво-важливих цілей, зростання стурбованості за своє майбутнє. Ці особливості свідчать про важливість зміщення виховної, мотиваційної дії викладача в бік обговорення фактів та явищ сучасного суспільства, його вимог до студентів ВУЗів, престижності професії, напрямків підготовки до працевлаштування.

Необхідно враховувати і ті глибокі зміни, які відбуваються в характері пізнавальних процесів студентів: прискорений розвиток аналітико-синтетичної діяльності, актуалізація устремлінь зрозуміти явища, які запам'ятовуються, спиратися на словесно-логічну (сміслову) пам'ять, вдаватися до прийомів довільного запам'ятовування. У студентів розвиваються вольові риси характеру, здатність довго зосереджувати увагу.

Змістовну основу мислення іншомовного мовлення і спілкування складають уявлення, тобто процес відтворення у свідомості людини образів предметів та явищ, які раніше діяли на її органи відчуттів. Без уявлень, тобто збережених у пам'яті людини образів звуків, букв, слів, їхнього інтонаційного оформлення, і, відповідно, без можливості порівняння з ними результатів нових сприймань, неможливе розуміння останніх. Говоріння і письмо уводяться в дію акустичними образами уявлень відповідних слів. У процесі ж їхньої реалізації «спрацьовують» рухові уявлення (артикуляційні та моторнографічні).

Мислення іноземною мовою (процес відображення у свідомості людини зв'язків і відношень між предметами та явищами) забезпечує досягнення розуміння їхніх особливостей, розв'язання розумових задач. Воно є кінцевою метою вивчення мови. Багато хто з психологів вважає, що у процесі опанування іноземної мови студенти не в змозі думати нею. І основна проблема в тому, щоб навчити їх користуватися тією мовою, яка вивчається.

В той же час вивчення іноземної мови спрямоване на опанування іншомовного мислення. Таке уміння формується поступово, у процесі довготривалої роботи з мовою. Водночас дедалі більша кількість лексико-граматичних елементів вживається під час розвитку відповідних думок безпосередньо виучуваною мовою. Кількість таких фрагментів залежить від рівня іншомовної підготовки студента, його лінгвістичних даних, від методики навчання. Остання повинна бути спрямована на усебічну актуалізацію готовності до іншомовного мислення. Розвиток іншомовного мислення великою мірою залежить від рівня опанування студентами усного мовлення іноземної мови. Тому весь комплекс навчальної роботи, спрямованої на формування навичок іншомовного мовлення, сприятиме і розвитку мислення. Цьому допомагає доступна комунікативна діяльність.

І останній із пізнавальних процесів – мовлення. Головна функція мови – забезпечити спілкування за допомогою мовлення. Цілеспрямований процес реалізації мовлення вважають мовленнєвою діяльністю, яка реалізується в аудіюванні, читанні, говорінні, письмі. Зупинимось на внутрішньому мовленні. О.Ветхов припускає, що психофізіологічний механізм внутрішнього мовлення може мати такий вигляд. Акустичні уявлення (образи слів), які постають із довготривалої пам'яті у процесі мислення чи будь-якої мовленнєвої діяльності, супроводжуються нервовим збудженням, яке надходить до мовленнєвого центру мозку. Звідти збудження, у формі якого закодовано мовленнєво-рухові сигнали, передається до периферійних органів мовлення (до артикуляційного апарату), і вони починають рухатись. Функціонування цих органів і забезпечує реалізацію

внутрішнього мовлення. Відповідно, «запуск» словесного стереотипу виявляється неможливим без слухових уявлень (образів слів).

Вільна і правильна діяльність мовленнєвого апарату надзвичайно важлива. Його недостатнє тренування призводить до труднощів у реалізації і навіть до зриву іншомовного мовлення. Вчителю важливо звертати увагу на систематичне тренування вказаного апарату у своїх студентів.

Список літератури

1. Ветохов. О. Говорити чи мислити? «Іноземні мови в навчальних закладах».- К.:2003.-Вип. 3.- 22 с.
2. Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / Сост. А.А.Леонтьев.- М.: 1991
3. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку.- М.: 1989

Статья указывает на прямую зависимость результативности обучения иностранным языкам от учета преподавателем психологической сущности и закономерностей познавательных процессов.

The article proves direct correlation between the effectiveness of foreign language studying and psychological essence consideration and appropriateness of cognitive processes while teaching.

О.Г.Боднар, доц., канд. філос. наук, С.П.Римар, ст. викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Новий інструментарій політичної психології

Як і будь-яка інша наука, політична психологія використовує свою наукову мову, свій категоріальний апарат. В силу міждисциплінарного характеру дослідження в них є сусіди категорії, які використовуються і філософами, і антропологами, і соціологами, і політологами.

Так, політична філософія внесла свій вклад в становлення політичної психології, надавши їй найбільш загальні теоретичні поняття про відношення особистості і держави, про підкоряння громадянина політиці (Т.Гоббс) і цікавість, яка краще всього любого насилля управляє політичною поведінкою особистості (А.Сміт). Такі філософи, як А.Тойнбі і П.Сорокін, Дж.Оруелл збагатили психоісторію як розділ політичної психології уявленнями про психологічні компоненти масштабних політичних процесів. Загальнотеоретичні ідеї Т.Парсонса і Р.Мертонса принесли нове поняття політики як системи, в якій індивід є одним з елементів. Нерідко ці метатеоретичні уявлення спеціально не обговорюють, залишаючи в імпліцитній формі. Але саме ці концепції підкоряють *себе* дослідницькій процедурі.

Соціологія і соціальна психологія дали політичній психології основні методичні прийоми, методологію дослідження. Ці дисципліни, як і політична психологія, не претендують на широкомасштабні спільності, залишаючи в рамках *теорії середнього рівня*. Такі категорії, як ролі, норми, цінності, інтереси, лідерство, конформізм, соціалізація і багато інших, описують внутрішні і міжгрупові поведінки людини. Її становлення в соціальній сфері як громадянина.

Так, приклад, в політичній психології роль поняття, перед усім, як набір прав і обов'язків, як статус, як реальні функції, зв'язані з місцем особистості в політичній системі. Вся політична система може бути описана через різні набори політичних ролей. Особливе значення при цьому надається взаємозв'язку цих ролей. Так, роль лідера позбавлена смислу без ролі підлеглих. Без короля немає підданих, а без кабінету -